

Ali KOÇ

Öğr. Gör. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, alikoc@ksu.edu.tr, Kahramanmaraş-Türkiye
ORCID: 0000-0002-0939-2587

Mehmet Akif KAPLAN

Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, makifkaplan78@gmail.com, Kahramanmaraş-Türkiye
ORCID: 0000-0001-8389-334X**TÜRK RESİM SANATINDA ASKER RESSAMLAR KUŞAĞI'NDAN BİR SANATÇI:****ALİ RIZA BAYAZIT****Özet**

Bu araştırma, Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatı tarihinin ilk grubu olan 'Asker Ressamlar Kuşağı' içinde yer alan ressam Ali Rıza Bayazıt'ın (1883-1964) alanyazın çalışmalarında yeterli düzeyde yer almamasını temel alarak; onu incelemeyi; söz konusu grup içindeki yerini tespit etmeyi; sanatını değerlendirmeyi ve tanıtmayı hedefler. Bunun için öncelikli olarak Türk resminin ilk grubu olan 'Asker Ressamlar Kuşağı'nın resim tarihimiz içindeki yerini işler. Sonra bu grubun sanatçılarının alanyazın çalışmalarında nasıl sınıflandırıldığını irdeler. Daha sonra ressam Ali Rıza Bayazıt'ın söz konusu bu sınıflandırmalar içinde nerede ve nasıl durduğunun cevabını arar. Öyle ki bu çalışmada ressam Ali Rıza Bayazıt'ın sanatında asker ressam hocalarından Halil Paşa'nın realist (gerçekçi) ve Hoca Ali Rıza Bey'in empresyonist (izlenimci) etkilerinin olduğu görülür. Dolayısıyla burada, askeri kimlikli bir sanatçı olarak Bayazıt'ın sanatında, sözü edilen grubun içinde yer alan 3. kuşak asker ressam hocalardan Halil Paşa ve Hoca Ali Rıza Bey'in katkıları tespit edilir. Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda ressam Ali Rıza Bayazıt'ın 'Asker Ressamlar Kuşağı' sanatçılarından 'Mekteb-i Harbiye-i şahane çıkışlı olanlar ve Türkiye'de resim eğitimi görenler' arasında ve 4. kuşak asker ressamların önemli temsilcilerinden biri olduğu sonucuna varılır. Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatı üzerindeki sis perdelerinden birini ressam Ali Rıza Bayazıt nezdinde kaldırmaya girişen bu çalışmadan elde edilen sonuçların alana katkılar sağlayabileceği umut edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Resim Sanatı, Asker Ressamlar Kuşağı, Ali Rıza Bayazıt.

AN ARTIST FROM THE SOLDIER PAINTERS GENERATION IN TURKISH PAINTING**ALİ RIZA BAYAZIT****Abstract**

This research is based on the fact that the painter Ali Rıza Bayazıt (1883-1964), who was in the "Generation of Soldier Painters", the first group in the history of Turkish painting art in the Republican Period, did not take place adequately in the literature; to examine it; identifying his/her place in said group; aims to evaluate and promote his art. For this purpose, he primarily deals with the place of the 'Soldier Painters Generation', the first group of Turkish painting, in our painting history. Then he examines how the artists of this group are classified in the literature studies. Later, he searches for the answer of where and how the painter Ali Rıza Bayazıt stands in these classifications. So much so that in this study, it is seen that Halil Pasha, one of the military painters, had realist influences and Hodja Ali Rıza Bey had impressionist influences in the art of painter Ali Rıza Bayazıt. Therefore, here, as an artist with a military identity, the contributions of Halil Pasha and Hodja Ali Rıza Bey, who are among the 3rd generation military painters in the aforementioned group, are identified in Bayazıt's art. In line with the evaluations made, it is concluded

that the painter Ali Rıza Bayazıt is one of the artists of the "Generation of Soldier Painters", one of the most important representatives of the 4th generation military painters, among those "who graduated from the School of Harbiye and studied painting in Turkey". It is hoped that the results obtained from this study, which attempted to lift one of the smoke screens on the Turkish painting art of the Republican Period, by the artist Ali Rıza Bayazıt, will contribute to the field.

Keywords: Turkish Painting Art, Military Painters Generation, Ali Rıza Bayazıt.

1. Giriş

Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatının kökleri Osmanlı Devleti'nin yönünü 'Batı'ya döndüğü zamanlara kadar uzanır. Avrupa'nın Aydınlanma Dönemi'nde (17-18. yüzyıl) gerçekleşen bilimsel ve teknik yeniliklere duysuz kalamayan Osmanlı Devleti yeni bir refleks göstererek, Lale Devri'nden itibaren Avrupa ile olan ilişkilerini artırır ve böylelikle Osmanlı'da 'Batı etkisi' durumu ortaya çıkar. Osmanlı Devleti padişahı III. Ahmet döneminde -1727 yılında İbrahim Müteferrika'nın matbaayı İstanbul'a getirmesiyle başlayan bu değişim süreci 18. yüzyıldan itibaren bilimsel, teknik, askeri, siyasi, ekonomik, kültürel, eğitimsel ve sanatsal alanları kapsayacak şekilde genişler. "On sekizinci yüzyıldan itibaren başlayan ıslahat hareketleriyle hukuki, idari, ekonomik ve sosyal düzeylerde Batı modeli, Osmanlı sarayı ve çevresi tarafından benimsenmiş ve sadece merkezi devletle uyum içinde olan üst sınıf ulema tarafından desteklenmiştir." (Öndin, 2003, s. 17). Öyle ki, Osmanlı Devleti'nin idari, bilimsel, toplumsal ve ekonomik tüm düzeylerini etkileyen bu süreçten sanat alanları da kendine düşeni alır. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin yaptığı yeniliklerden biri de askeri okulların kurulması ve bu okulların resim sanatı ile olan yakın ilişkisidir. "Batı tarzı resmin benimsenmesinde askeri okulların (...) etkisi vardır. Düzenli bir askeri orduya sahip olmak için on sekizinci yüzyıldan itibaren kurulmaya başlanan askeri okulların müfredatıyla Batı tarzı resim öğrenim alanına girer." (Öndin, 2003, s. 30).

'Batı etkisi'ni yaşayan Osmanlı Devleti'nde yenilik çalışmaları yapılan askeri okullarda sanatla ilgili adımlar da atılır. Bu dönemde, mühendislik temelli askeri okulların kurulması ve bu okulların programlarına Avrupa anlayışına dönük resim derslerinin konulmasıyla Türk resim sanatının tarihsel süreci başlar. "1773 yılında Mühendishane-i Berri Hümayun, 1793 yılında Mühendishane-i Berri Hümayun ve 1831 yılında Mekteb-i Harbiye" askeri okulları kurulur ve buradaki askeri öğrencilere Batı anlayışına dönük resim dersleri okutulur. (Ersoy, 1998, s. 13). "İlk kez 1793 yılından itibaren doğa gözlemine bağlı bir resim dersi, Osmanlı İmparatorluğu Mühendishane 'sinde yer almaya başlıyordu." (Turani, 2010). Söz konusu askeri okullarda subay olarak yetiştirilmeye çalışılan öğrencilerden bazılarının hem askeri alanda hem de resim sanatı alanında kendilerini geliştirdikleri ve böylelikle Batı anlayışına dönük resim sanatının temellerini attıkları görülür. "Mühendishane-i Hümayun 'da konulan resim dersleri, daha sonra Mekteb-i Harbiye'de devam etmiş ve resim sanatımızdaki ilk primitiflerle birlikte, pentür, yağlıboya ressamı da sanat tarihimizdeki yerlerini alarak, şimdiki Modern Türk Resim sanatının, temellerini atmışlardır." (İnel, 2000, s. 12). Zaman içinde, bu askeri okullardan yetişen ressamlar bağlamında Türk resim sanatında 'Primitifler 'de denilen ilk resim grubu için 'Asker Ressamlar Kuşağı' tabiri kullanılacaktır.

Osmanlı Dönemi'nde 'Batı etkisi' altında kurulan askeri okullardaki 'Batı tarzı' resim çalışmaları başkent İstanbul'daki diğer sivil okullara da geçer. "19. yüzyılda saray önderliğinde resim eğitiminin başlaması, batı anlamında resim yapan ressamın yetişmesini sağlamıştır. Birbiri ardına kurulan teknik okullarda modern bir eğitim programına yer verilmesiyle matematik, geometri ve teknik resim dersleri okutulmaya başlanmıştır. Önceleri Mühendishane-i Bahr-i Hümayun, Mühendishane-i Berr-i Hümayun, ardından Mekteb-i Harbiye, Tanzimat'tan sonra Sanayi ve Mülkiye Mektepleri gibi okullar, sivil idadiler, muallim mektepleri 1883'te Sanay-i Nefise Mekteb-i'nin kuruluşuna kadar resim eğitimini yönlendirmiştir." (Bağcı, Çağman, Renda, Tanındı, 2006, s. 300). Dolayısıyla, önce askeri okullarda başlayan resim derslerinin sonra sivil okullara taşındığı ve daha sonra müstakil bir sanat eğitimi veren okulun (Sanayi-i Nefise Mekteb-i) kurulduğu anlaşılır. Zira zaman içinde, Sanayi-i Nefise Mekteb-i'nin hem asker kökenli hem sivil olmak

üzere Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatına yön veren ressamlar yetiştirdiği ve 20. yüzyılın ortalarına kadar sürecek olan Türk sanat gruplarını içerisinden çıkardığı görülür.

Osmanlı Devleti zamanında ortaya çıkan 'Asker Ressamlar Kuşağı' içinde yer alan ressamların Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatının oluşumuna biçimsel-içeriksel düzeyine olan katkıları yadsınamayacak boyuttadır. Osmanlı Devleti dönemindeki asker ressamların çalışmalarının kökleri Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde yapılan minyatür ve halk resimlerine kadar gider. Minyatürlerin naifliği ve halk resimlerinin primitifliği Avrupa'nın yeniliklerine duyarlı davranışlar sergileyen asker kökenli ressamların yönelişini de belirler. Ayrıca bu dönemde asker ressamlar, Avrupa'da ortaya çıkan Modern Dönem sanat akımlarını takip ederler ve Türk resim sanatının yönünü belirleyecek olan sanat gruplarının içinde aktif olarak yer alırlar. Öte yandan asker ressamlar, askerlik görevlerinin yanı sıra aynı zamanda Osmanlı Devleti tarafından Avrupa'da sanat eğitimi almaya gönderilirler; askeri ve sivil okullarda resim eğitimi verirler; sanat eğitimi kurulmasına öncülük ederler ve müzecilik faaliyetlerinde de bulunurlar. "Osmanlı sarayı, askeri okul çıkışlı ressamlar arasında yetenekli gördüklerini Avrupa'ya göndererek, dönüşlerinde ise Harbiye ve Tıbbiye gibi, eğitimin batılı modellere göre yönlendirildiği okullarda resim öğretmenliğine atayarak ya da sarayda seçkin görevler vererek, sanatın gelişmesi yolunda uygun bir ortam yaratmıştı." (Özsezgin, 1998, s. 13). Asker ressamların böyle bir ortam içinde gerçekleştirdikleri tüm sanat faaliyetleri Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatı olgusunun meydana çıkmasındaki rollerini yansıtmaları bakımından önem taşır. "Osmanlı İmparatorluğu'nun çağdaş bir Türkiye Cumhuriyeti devletine dönüşme süreci içinde, askerlerin resim sanatını yeni yöntemlerle ve ısrarla geliştirme çabaları, dünyada eşine rastlanmayan bir olguyu karşımıza koymaktadır." (Tansuğ, 1991, s. 55).

Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatı tarihinde zamansal, niceliksel ve niteliksel olarak önemli bir yeri işgal eden 'Asker Ressamlar Kuşağı' ile ilgili yapılan çalışmalarda, yaş sırasına (İslimyeli, 1965), alfabetik sıraya (Çiloğlu, 2002), okudukları okullara (İnanç, 2016) ya da doğum tarihlerine (Tansuğ, 1991) göre olmak üzere farklı sınıflandırmalar yapılır. Bunlardan okudukları okullara göre yapılan sınıflandırmada eserleri ve sanatçı kimliği az bilinen-çok bilinen; sanat eğitimine katkıları olan-olmayan ve Türk resmindeki sanat gruplarında aktif rol alan-almayan gibi kriterlere bakılmadan tüm asker ressamlar bu sınıflandırma içinde yer alırlar: "Mühendishane-i Berr-i Hümayun çıkışlı olanlar ve Avrupa'da resim eğitimi görenler; Ferik İbrahim Paşa (1815-1899), Hüsnü Yusuf (1817-1861), Hasköylü Ahmet Emin (1826-1891), Eyüplü Şükrü Bey (1832-1912), Halil Paşa (1857-1939); Mühendishane-i Berr-i Hümayun çıkışlı olanlar ve Türkiye'de resim eğitimini görenler; Ferik Abdullah (1825-1874), Binbaşı Salim- (Balatlı Salim) (1826-1888), Hasköylü Rıza (1828-1890), Hasköylü Emin (1829-1891), Eyüplü Cemal (1836-1898), Balatlı Mahmut (1832-1895), Mirliva Necip (1839-1897), Binbaşı Mahmut (1839-1894), Balatlı Ahmet (?-?), Tophaneli Edip (?-?), Yüksek Kaldırım Şahab (?-?), Topçu Edirneli Salim (?-?), Topçu Kaymakam Akif (1843-1910), Yüzbaşı Hüsnü (1844-1906), Ahmet Ragıp (1862-1932); Mekteb-i Harbiye-i şahane çıkışlı olanlar ve Avrupa'da resim eğitimi görenler; Ferik Tevfik Paşa (1819-1866), Miralay Hacı Mahmut (1830-1893), Mirliva Hafız Ali (1842-?), Şeker Ahmet Paşa (1841-1907), Süleyman Seyit Bey (1842-1913), Mehmet Sami Yetik (1878-1945); Mekteb-i Harbiye-i şahane çıkışlı olanlar ve Türkiye'de resim eğitimi görenler; Mirliva Osman Nuri Paşa (1839-1906), Cihangirli Mustafa (1840-1895), Tophaneli Hasan (Osman) (1848-1877), Mehmet Emin (1847-1903), Ali Rıza (1850- 1890), Maçkalı Tevfik (1850-1892), Piyade Binbaşı Muhittin(1854-?), Kolağası Ahmet Sabri (1855-?), Piyade Miralay Rasih (1855-?), Ahmet Şekür (1856-?), Piyade Kolağası Rıfat (1856-1889), Piyade Binbaşı Arif (1856-?), Mustafa Vasfi Paşa (1857-1905), Hafız İbrahim (1859-1917), Piyade Binbaşı Cemal (1859- 1920), Topçu Kolağası İzzet (?-?), Hüseyin Zekai Paşa (1860-1919), Kaçgerli İsmail Hakkı (1864-1910), Hoca Ali Rıza (1864-1939, Ahmet Ziya Akbulut (1869- 1930), Balatlı Ahmet Bedri (1871-?), Tevfik Beşiktaş (1871-1914), Osman Üsküdar (1866-?), Üsküdarlı Cevat (Göktengiz) (1871-1939), Celal Esat Arseven (1875-1971), Diyarbakırlı Tahsin (1875-1937), Ali Rıza Toroslu (1875-?), Sadık Göktuna (1876-1951), Mehmet Ali Laga (1878-1947), Ressam (Süvari) İhsan (1882-1906), Ali Rıza Bayazıt (1883-1964), Jandarma Binbaşısı İsmail Hakkı (1882-1928), Yüzbaşı Hidayet (1885-1916); Mekteb-i Bahriye çıkışlı olanlar ve Avrupa'da eğitim görenler: Ressam Hasan Rıza (1860-1912), Kaymakam İsmail Hakkı (1863-1926), Halit

Naci (1875-1927), Mehmet Ruhi Arel (1880-1931), Hikmet Onat (1885-1977), Ali Sami Boyar (1880-1967), Şemsettin (Şemsi) Sunal (1887-1947), İzzettin Dinler (1896-1973), Hüsnü Evrenos (1900-1982) Cayro'cu, Arif Bedi-i Eruzman "Arif Kaptan" (1905-1982), Selim Albatros (1911-1949); Mekteb-i Bahriye çıkışlı olanlar ve Türkiye'de eğitim görenler; Bahriyeli Miralay Haşim Bey (1847-1914), Bahriyeli Ahmet Paşa (1849-1910), Bahriyeli Mahmut Binbaşı (1852-1912), Kolağası Bahriyeli İbrahim (1854-?), Bahriyeli Nuri Efendi (1855-?), Fahri Kaptan (1857-?), Kâtip Hüsnü Tengiz (1880-1948), Beyrutlu Ali Cemal (Ben'im) (1881-1939), Seyfettin Soysalan (Seyfi Soysallar) (1881-1949)." (İnanç, 2016, s. 262).

'Asker Ressamlar Kuşağı'nın okudukları okullara göre yapılan yukarıdaki sınıflandırma içinde, isimleri verilen asker ressamardan bazıları Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatı tarihi alanyazını içinde hak ettikleri kadar yer alırlar ancak, birçoğu ne yazık ki bu şansı bulamaz. Burada incelemeye çalıştığımız ve yukarıdaki sınıflandırmada 'Mekteb-i Harbiye-i şahane çıkışlı olanlar ve Türkiye'de resim eğitimi görenler' arasında görülen Ali Rıza Bayazıt'ta değeri tespit edilmeyen asker ressamardan biridir. Oysa Ali Rıza Bayazıt, etkilendiği ressam hocaları (Hoca Ali Rıza ve Halil Paşa) ve etkilediği asker ressamlar bağlamında kendi kuşağı içinde ve Türk resim sanatı açısından önemli bir değerdir.

Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatı tarihinde 'Asker Ressamlar Kuşağı'nı doğum tarihlerine göre sınıflandırmaya tabi tutan sanat tarihçisi ve eleştirmeni Sezer Tansuğ (1930-1998) şunları yazar: "19. Yüzyıl boyunca sürekli etkinlik gösteren asker ressam kuşakların bir tasnif denemesi şöyle yapılabilmektedir. Doğum tarihleri 1820 civarında olanlar, 1. kuşağı oluştururlar. Bu kuşaktan üç önemli sanatçı, Hüsnü Yusuf Bey, Ferik İbrahim Paşa ve Ferik Tevfik Paşa'dır. 2. Kuşak asker ressamları temsil eden sanatçıları, Şeker Ahmet Paşa, Süleyman Seyyid Bey ve Hüseyin Zekai Paşa oluştururlar ve doğum tarihleri 1840 civarındadır. 1860 civarında doğmuş olan 3. Kuşak asker ressamlar arasında en önemli görülenlerse, Hoca Ali Rıza ve Halil Paşa'dır. 4. ve 5. kuşak asker ressamlara daha ileride değinilecektir." (Tansuğ, 1991, s. 64-65). Tansuğ, söz konusu kitabının başka bir kısmında 'Asker Ressamlarda Yeni Kuşaklar' başlığında 4. ve 5. kuşak asker ressamlarla ilgili de şunları belirtir: "Doğum tarihleri 1880'lere rastlayan 4. asker ressamlar kuşağı, 1912-1922 tarihleri arasını dolduran Balkan savaşı, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nı yaşamış, bu ateş ortamı içinde kişiliklerini pekiştirmişlerdir. 1914 kuşağının ressamları arasında bulunan Mehmet Ruhi, Hikmet Onat, Ali Cemal, Sami Yetik, Ali Sami Boyar, Mehmet Ali Lağa, Cevat Üsküdarlı gibi sanatçılar askeri okul çıkışlıdır; ancak bazıları daha teğmen rütbesindeyken ordudan ayrılarak, Sanayii Nefise ve Avrupa'da resim eğitimini tercih etmişlerdir... Birbirini izleyen asker ressam kuşakları arasında hoca-öğrenci ilişkileri olmuştur. Bu sürecin günümüze değin uzanan bir yönü, özellikle harita subayları arasında resim alanında başarılı kimselerin bulunmasıdır... Doğum tarihleri 1890-1910 arasına rastlayan asker sanatçıları, söz konusu misyonu temsil eden 5. kuşağı oluşturmaktadır. Hoca Ali Rıza'nın taşbaskısı resim albümleri yoluyla güçlü bir desen yeteneğine kavuşturduğu bu sanatçılar, üstün bir renk duyarlılığı ve hızlı çalışma gerektiren suluboya alanında özel bir başarı göstermişlerdir. Ali Rıza Bayazıt, Arif Kaptan, Adil Doğançay gibi ressamların önde geldiği bu kuşak sanatçılarının pek çoğu, sürekli etkinlikleriyle tanınmış kişilerdir." (Tansuğ, 1991, s. 149-150).

'Asker Ressamlar Kuşağı' içinde yer almasına ve resim alanında başarılı eserlere imza atmasına rağmen alan yazın çalışmalarında hak ettiği yeri alamayan sanatçılar vardır. Bunlar arasında, 4. kuşak asker ressamların temsilcilerinden olan Ali Rıza Bayazıt dikkat çeker. Ali Rıza Bayazıt, asker ressamlar arasında 'okudukları okullara' (İnanç, 2016) göre yapılan sınıflandırmada 'Mekteb-i Harbiye-i şahane çıkışlı olanlar ve Türkiye'de resim eğitimi görenler' arasında yer alırken; 'doğum tarihlerine' (Tansuğ, 1991) göre yapılan sınıflandırmada '5. kuşak' içinde gösterilir. Ancak 1883 doğumlu Ali Rıza Bayazıt, Tansuğ'un sınıflandırmasına göre 4. kuşak asker ressamlar içinde olsa gerekir. '3. kuşak' asker ressamardan Hoca Ali Rıza ve Halil Paşa'nın öğrencisi olan '4. kuşak' asker ressam Ali Rıza Bayazıt, 'birbirini izleyen asker ressam kuşakları arasında hoca-öğrenci ilişkileri'ni yaşamış bir sanatçıdır. Dolayısıyla burada, Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatının ilk grubu 'Asker Ressamlar Kuşağı'nın bir temsilcisi olan '4. kuşak' asker ressam Ali Rıza Bayazıt ve onun sanatı ele alınacaktır.

2. Yöntem

Bu araştırma, Cumhuriyet Dönemi Türk resim sanatı tarihi içinde yer alan asker ressamardan Ali Rıza Bayazıt'ı ele alırken nitel araştırma yöntemi ile betimsel araştırma yöntemini kullanır. Amerikalı akademisyen Michael Quinn Patton (1945), 2002 tarihli, 'Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri' (Qualitative Research & Evaluation Methods) adlı kitabında bu yöntem ile ilgili şunları ifade eder: "Nitel analiz için gerekli olan veriler genellikle alan çalışmasından elde edilir. Alan çalışması esnasında araştırmacı, çalışma yaptığı ortamda zaman geçirir. Bu ortam bir program, organizasyon veya bir toplum olabileceği gibi, araştırmada önem arz eden gözlemlerin... ve analiz edilen dokümanların içerisinde yer aldığı durumlar da olabilmektedir." (Patton, 2014, s. 1-2). Bir grup Türk akademisyen tarafından hazırlanan 'Bilimsel Araştırma Yöntemleri' adlı kitapta ise betimsel araştırma yöntemi ile ilgili de şunlar yazılır: "Betimsel (descriptive) araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar... Olgunun tanımlanması tüm araştırma gayretlerinin başlangıç noktasıdır. Ancak, araştırmacıların çoğu insanlara ve kişilere dair tam bir anlayış sahibi olmak istedikleri için betimsel araştırmanın kendisi çok tatmin edici değildir. Tam anlayış, olgunun çeşitli yönleri ve bunlar arasındaki ilişkiler ile ilgili daha detaylı bir analiz gerektirmektedir." (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2009, s. 21).

Bu araştırmanın verileri, alanında yazılmış kitaplar, makaleler ve uygulamalı sanatsal çalışmaların görsellerinden elde edilmiştir. Bu kapsamda nitel araştırma yöntemiyle alanyazın (literatür) taraması sonucu elde edilen metinsel referanslar ve tespit edilen örnek görsel veriler, betimsel analiz yaklaşımıyla değerlendirilmiştir. Yani, ressam Ali Rıza Bayazıt ile ilgili olarak belirlenen tüm yazılı ve görsel veriler önce tanımlama, inceleme sonra yorumlama ve değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Bu bakımdan araştırmanın amacı, Türk resim sanatı tarihinde 'Asker Ressamlar Kuşağı' içinde 4. kuşak asker ressamlar arasında önemli bir yeri olmasına rağmen alanyazın (literatür) dünyasında az bilinen ressam Ali Rıza Bayazıt'ı incelemek ve var olan boşluğu doldurmaktır. Araştırmanın önemi ise, ressam Ali Rıza Bayazıt aracılığıyla Türk resim sanatı alanının eksik kalan yerlerini tamamlamak ve sosyal bilimlere katkı sağlamaktır. Bu araştırmanın evreni, Türk resim sanatı alanında az bilinen 'Asker Ressamlar Kuşağı'ndan bir sanatçıyı sanatsal bir yaklaşımla değerlendirmektir. Bu araştırmanın örneklemini ise ressam Ali Rıza Bayazıt'ın 1940'lı ve 1950'li yıllarda yaptığı 'Boğaziçi', 'İstanbul', 'Erdek' ve 'Vazoda Karanfiller' adlı resimleri oluşturur. Dolayısıyla, bu araştırmanın sınırlılığını da, ressam Ali Rıza Bayazıt'ın yaptığı resimler meydana getirir.

3. Ali Rıza Bayazıt'ın Hayatı

Ressam Ali Rıza Bayazıt 1883 yılında İstanbul'da doğar. Babası Kahramanmaraş'ın Bayazıt oğulları sülalesinden Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) Mehmet Efendi'ye dayanır. 'Kahramanmaraş'ta Bayazıt oğulları' kitabının yazarı aynı zamanda Bayazıt oğulları sülalesine mensup biri olan Bekir Sami Bayazıt'ın (1921-2010) verdiği bilgilere göre bu ailenin üyeleri devlet kurumlarında askerlik ve yöneticilik gibi çeşitli memuriyetlerde bulunurlar. (Bayazıt, 1998). Bu bakımdan, Bayazıt oğulları'ndan memuriyetleri nedeniyle Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'a, Türkiye Cumhuriyeti Dönemi'nde de Ankara'ya yerleşen çok sayıda aile üyesi vardır. Dolayısıyla, babası ve kendisi de asker olan ressam Ali Rıza Bayazıt'ın da Kahramanmaraş'tan İstanbul'a giden Bayazıt oğulları sülalesinden olduğu anlaşılır. Bazı kaynaklar da (İslimyeli, 1965; Koç, 2014) Ali Rıza Bayazıt'ın Konya kökenli olduğu yazılır, ancak 'Kahramanmaraş'ta Bayazıt oğulları' kitabının yazarına göre Maraş'tan Konya'ya giden Bayazıtlı mensupları da vardır. Yani, Ali Rıza Bayazıt'ın İstanbul ve Konya ile ilgisi olsa da, onun Kahramanmaraş bağlantısının daha güçlü olduğu anlaşılır.

Ali Rıza Bayazıt, ilkokulu İstanbul'da Eyüpsultan Baytar Mektebi'nde, ortaokulu Eczacı Askeri Rüştiyesi'nde ve liseyi de Kuleli Askeri İdadisi'nde okur. Daha sonra İstanbul 'Mektebi Harbiye-i Şahane' de (Harbiye Harp Okulu) eğitim gören Ali Rıza Bayazıt, bu okuldan 1907 yılında 'Mülazım-ı Sani' (Teğmen) rütbesiyle olarak mezun olur. Bayazıt'ın resim sanatına olan ilgisi de bu Harp Okulu eğitimi yıllarında başlar: öyle ki, bu eğitimi sırasında Harp Okulu'nun asker resim öğretmenlerinden ve Türk resim sanatı tarihinde asker ressamlar kuşağının öncü isimlerinden olan Halil Paşa (1856-1940) ile Hoca Ali Rıza Bey'den (1864-1935) resim dersleri alır. (İslimyeli, 1965, s. 86-89).

Bayazıt, özellikle hocası, Hoca Ali Rıza Bey'in doğayı gözlemleyerek ve yerinde deneyimleyerek yaptığı empresyonist (izlenimci) anlayıştaki desenleri ve resimlerinden çok etkilenir ve kendisi de resimler yapmaya başlar. Bayazıt, Harbiye'deki öğrencilik yıllarında, hocalarını örnek alarak çok başarılı bir şekilde, hem karakalem desenler hem de yağlıboya resimler yapar. Sanatçı, resimdeki bu başarısı dolayısıyla hocalarının takdirini kazanır ve arkadaşları tarafından kendisine 'Ressam Rıza' lakabı takılır. (İslimyeli, 1965, s. 86-89).

Ali Rıza Bayazıt, 1907 yılında, o dönemde Osmanlı topraklarından olan, günümüzde ise Makedonya sınırları içinde kalan Manastır kentinde bulunan 'Manastır 3. Avcı Tabur'una teğmen olarak görevlendirilir. 1908'den 1911 yılı sonuna kadar Manastır kentinde bulunan 'Manastır Askeri Rüştiyesi (Ortaokul) ve İdadisi' (Lise), 'Manastır Mülkiye İdadisi' ve 'Darülmualimin'de (Öğretmen Okulu) resim ve geometri dersleri öğretmenliği yapar. (İslimyeli, 1965, s. 86-89). Bu görevleri sırasında karakalem desen ve yağlıboya resim çalışmalarına devam eder. Bayazıt, 1909 yılında, İstanbul'da çıkan '31 Mart Ayaklanması'nı bastırmak için Mustafa Kemal Atatürk'ün Kurmay Başkanlığı'nda Selanik'te kurulan 'Hareket Ordusu'na katılır. 1912 yılında, önce İstanbul Fatih Rüştiyesi'nde resim dersleri öğretmenliği yapar ve daha sonra Balkan Savaşı sırasında önce günümüzde Bulgaristan'da olan Kırcaali ve Bolayır Kolordularına katılır; sonra halen Polonya ve Ukrayna sınırları içinde kalan tarihi Galiçya Bölgesine (Galiçya Cephesi) gönderilir. 1913 yılında, Harbiye Nezareti (Milli Savunma Bakanlığı) Harita Genel Müdürlüğü tarafından Bulgaristan'ın Sofya ve Romanya'nın Bükreş kentlerine görevlendirilir. Bayazıt, Balkan savaşı sonrasında haritacılık sınavını kazanarak, bu sınıfa geçer. I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla 1914 yılında Suriye Cephesinde bulunan Hicaz'a gönderilir ve harita ekibinde topoğraf subayı olarak çalışır. Bu görevi sırasında Suriye, Filistin ve Hicaz (Mekke-Medine) başta olmak üzere Osmanlı topraklarının bu bölgelerini yerinde görme ve resmetme imkânı bulur. 1916 yılında Harbiye Nezareti Hareket Dairesi'nde Emir Subaylığı yapar. 1917'de yüzbaşı olan Ali Rıza Bayazıt, 1919 yılında İstiklal savaşına katılır ve savaş sonunda kendisine İstiklal Madalyası verilir. 1926 yılında binbaşı ve 1933 yılında da yarbaylığa yükselen Ali Rıza Bayazıt, 1938 yılında yarbay rütbesinden kendi isteği ile emekli olur. Bayazıt, emekli olduktan sonra, 1939 ile 1950 yılları arasında İstanbul'da Harp Akademisi, Yedek Subay ve Harp Okullarında haritacılık ve topoğrafya dersleri öğretmenliği yapar. Ayrıca 1946 yılında Genel Kurmay Başkanlığı'nın onayı ile 1910 yılında kapatılmış olan Harp Okulu'nun (Harbiye) resim atölyesini yeniden kurar ve resim öğretmenliğini yürütür. (İslimyeli, 1965, s. 86-89).

Görsel 1. Ressam Ali Rıza Bayazıt Resim Çalışması Yaparken, Ankara, 1960'lı Yıllar.

1944 yılında Ankara'da üç ressam arkadaşıyla birlikte karma olarak ilk resim sergisini açar. 1945 yılında İstanbul'dan Ankara'ya taşınan Ali Rıza Bayazıt, burada asker kökenli ressamlardan Sadık Göktuna (1876-1951), İhsan

Çanakkaleli (1886-1966), Cevat Karsan (1885-1960), Ali Sami Boyar (1880-1967) ve Nazmi Çekli (1884-1958) ile birlikte 'Asker Ressamlar Sanat Derneği'ni kurar. 1964 yılındaki vefatına kadar hem resim çalışmaları yapar (Görsel-1) hem de bu derneğin başkanlığını yürütür; bu grup adına Ankara ve İstanbul'da çok sayıda karma resim sergisi düzenler. (İslimyeli, 1965, s. 86-89). Asker Ressamlar Sanat Derneği'nin Başkanlığını Ali Rıza Bayazıt'tan sonra yine bir başka asker ressam Nüzhet İslimyeli (1913-2005) yapar. Ali Rıza Bayazıt ile birlikte sanat etkinlikleri yapan asker ressam arkadaşlarından bazılarının Maraş'ta askerlik yapmaları ve burayı resim yapılabilecek, sakin bir Anadolu kenti olarak seçmeleri dikkat çekicidir. Bayazıt'ın söz konusu bu arkadaşlarından İhsan Çanakkaleli ve Rüstem Avcıl (1912-1986) 1944 yılında, Nüzhet İslimyeli ise 1942 ile 1948 yılları arasında Maraş'ta bir yandan askerlik görevlerine devam ederler diğer yandan resim çalışmaları yaparlar. (Koç, 2003). Bu ressamardan Rüstem Avcıl Maraş'ta 1944 yılında İhsan Çanakkaleli'den etkilenerek başladığı resim çalışmalarına, Ankara'da 1950 yılından sonra 'Asker Ressamlar Derneği' bünyesinde, Ali Rıza Bayazıt'ın öğrencisi olarak devam eder. Dolayısıyla, Ali Rıza Bayazıt'ın bu dernek çatısı altında resim hocalığı yaparak kendinden sonraki asker ressam kuşaklarına destek olduğu anlaşılır. Bayazıt, 1952 yılında İtalya'da düzenlenen ve 70 jüri üyesinin bulunduğu 'Uluslararası Desen Sergisi'nde karakalem olarak yaptığı 'Çoban Ağlı' adlı deseniyle birincilik ödülü alır. Sanatçı, 1964 yılında Ankara'da vefat eder. (İslimyeli, 1965, s. 86-89).

4. Ali Rıza Bayazıt'ın Sanatı

Ressam Ali Rıza Bayazıt'ın sanatında, kendi resim hocalarından olan Hoca Ali Rıza Bey ile Halil Paşa'nın etkileri görülür. 'Türk primitifleri' olarak da adlandırılan asker ressamların 1870 yılından sonra Türk resim sanatı bağlamında yaptıkları eserler foto-gerçekçi, realist ve izlenimci (empresyonist) tavırları yansıtır. Bunlar içinde Hoca Ali Rıza Bey doğadan -özellikle İstanbul- yerinde, izlenimci bir anlayışla yaptığı karakalem etütleri ve yağlıboya çalışmalarıyla öne çıkar. Hoca Ali Rıza Bey, Harbiye'de verdiği resim dersleri aracılığıyla Ali Rıza Bayazıt ve çok sayıda asker ressamın sanatında belirleyici bir rol model konumuna gelir. Ancak bunlar içinde Ali Rıza Bayazıt'ın farklı bir konumu vardır. Öyle ki Ali Rıza Bayazıt, "Hoca Ali Rıza Bey'in eski terimle rahle-i tedrisatında yetişmiş en değerli öğrencisidir ve en mükemmel eserlerinden biridir." (İslimyeli, 1965, s. 86-89).

Ali Rıza Bayazıt, karakalem ve yağlıboya çalışmalarında izlenimci (empresyonist) bir üslupta yaptığı manzara resimleriyle doğanın geniş olanaklarından faydalanır. Gerek karakalem çalışmalarında, gerekse renk ve fırça kullanımı açısından hocası olan büyük üstat Hoca Ali Rıza Bey'in üslubuna çok yakın durur. Yağlıboya eserleri arasında sadece İstanbul değil, Anadolu kentleri ile Osmanlı Devletinin farklı bölgelerinden birçok görüntü vardır. Ali Rıza Bayazıt'ın farklı kentleri ve bölgeleri yansıtan resimleri arasında şunlar vardır: Balıkçılar, Denizde Gemiler, İstanbul (1944), Boğaziçi (1945), Heybeliada (1946), Vazoda Karanfiller (1948), Sapanca Gölü (Sakarya-1949), Gölbaşı ve Sapanca (1949), Erdek (Balıkesir-1951), Çoban Ağlı (İtalya'da Birincilik Ödülü-Desen-1952), Manzara, İzmit Değirmendere, Değirmendere Çınarlık, Natürmort, Çamlıklardan Deniz Peysajı, Fenerbahçe'de Sandal Gezisi, Beylerbeyi'ne Bakış, Beylerbeyi'nden Denize İnerken, Tekneler, Boğazda Tekneler, Beylerbeyi Sarayı, Beyşehir Gölü (Konya), Pertek Kalesi (Tunceli), Medine Kapısı (Hicaz-Suudi Arabistan), İzmir İnciraltı, Koyun Sürüsü ve Yıldız Çiçekleri, Milli Savaşta Batarya, Milli Mücadelede Süvari Keşif Eri, Mermer Ocakları ve Çeşme Başı. Ali Rıza Bayazıt'ın İstanbul Dolmabahçe Sarayı Müzesi, Ankara Merkez Bankası Koleksiyonu, özel koleksiyonlar ve günümüzde Sırbistan sınırları içinde kalan Belgrad Müzesi olmak üzere bazı müze ve koleksiyonlarda resimleri yer alır. 1980 ile 1990'lı yıllar arasında özel ve kamu kurumlarına ait sanat galerileri tarafından Ankara, İstanbul ve İzmir'de Ali Rıza Bayazıt'ın kişisel resim sergileri düzenlenir.

Ressam Ali Rıza Bayazıt 'Boğaziçi' (Görsel-2) adlı tablosunu tuval üzerine yağlıboya tekniğinde yapar. İstanbul'un Avrupa yakasının Boğaziçi tepelerinden Anadolu yakasının manzarasını gösteren resim ön, orta ve arka olmak üzere üç düzlemde oluşur. Resimde doğanın kontrast renkleri canlı ve parlak kullanılmasıyla dikkat çekerken, çalışmanın ön tarafında Boğaziçi tepelerinde yer alan ağaçlar, orta kısımda evler ve cami, arka tarafta ise Üsküdar ve Kuleli Askeri Lisesi silüet halde görülür. Bayazıt'ın yerinde gözlemleyerek empresyonist bir tavırla yaptığı anlaşılabilir bu

resminde rengi, ışığı, gölgeyi ve perspektifi plastik değerlerin hizmetine sunar. Sanatçı, tonal renk geçişlerini önemsemeden yaptığı serbest fırça vuruşlarıyla da kendi hocası, Hoca Ali Rıza Bey'in empresyonist resimlerini hissettirir. Ali Rıza Bayazıt, hocası gibi İstanbul'un doğal güzelliklerini, tarihi yerlerini, kent silüetlerini vb. gözlemci bir anlayışla resimlerine aktarmak ve onları resim sanatı aracılığıyla sahip çıkarak insanlarla paylaşmak istemektedir.

Görsel 2. Ali Rıza Bayazıt, 'Boğaziçi', 35x50 cm., Tuval Üzerine Yağlıboya, Özel Koleksiyon, 1945.

Ressam Ali Rıza Bayazıt 'İstanbul' (Görsel-3) adlı tablosunu tuval üzerine yağlıboya tekniğinde yapar. İstanbul boğazının Yıldız ya da Bebek tarafından yarı gerçek yarı imgesel bir akşam manzarası görülür. Bayazıt, bu resminde kompozisyon ilkelerine bağlı kalarak perspektif oluşturmak amacıyla ön, orta, arka plan yapar ve doğanın kontrast renklerinden yararlanır. Resmin ön planında orta boy bir balıkçı teknesi, bir balıkçı kayığı ve içinde silüet şeklinde balıkçılar; orta planda Beşiktaş, Ortaköy Camii ve hareket halinde bir gemi; arka planda ise belli belirsiz halde Eminönü ve Sarayburnu görülür. Sanatçı bu resminde rengi, ışığı ve çizgileri akşamın gökyüzünde oluşan ve denize yansıyan kızılığımı yarı realist bir tarzda ele alır. Sanatçı resmin gökyüzü, bulutlar, deniz ve balıkçı teknesinde tonal renk geçişlerine yer vermiş; çok az yerinde ise fırça izlerine başvurmuştur. Bu bakımdan resmin gerçekçi bir yaklaşımla işlendiği anlaşılmaktadır. Bu haliyle Bayazıt'ın bir Harbiye Okulu'ndan bir diğer resim hocası Halil Paşa'nın çalışmalarından esinlendiği görülür. Çünkü Halil Paşa Türk resim tarihinde ve realist tavırlı resimleriyle bilinen 3. Kuşak asker ressamların öne çıkan sanatçılarından biridir. Dolayısıyla Bayazıt, bu resminde hocası Halil Paşa'nın etkileriyle hem imgesel olanı hem de gözlemlerini çoğunlukla realizmin hizmetinde kullanırken İstanbul'un olağanüstü güzelliklerini de sahiplenir.

Görsel 3. Ali Rıza Bayazıt, 'İstanbul', 34x50 cm., Tuval Üzerine Yağlıboya, 1943.

Ressam Ali Rıza Bayazıt, 1951 tarihli 'Erdek' (Görsel-4) adlı tablosunu tuval üzerine yağlıboya tekniğinde yapar. Sanatçı askerlik görevi gereği Anadolu'nun bazı kentlerinin yanı sıra Osmanlı Devleti coğrafyasına ait birçok bölgede bulunur. Bayazıt, bu yörelerde bir yandan askerlik görevini yürütür öte yandan da o bölgelerin karakalem, suluboya ve yağlıboya tekniğinde resimlerini yapar. Bu resminde de Balıkesir'in turistik Erdek ilçesinin deniz manzarasını çalışır. Sanatçı, kompozisyon ilkelerine bağlı kalarak, plastik değerleri aradığı bu resminde bir ön ve bir arka plan yapar. Resmin ön planında, sahilde iskeleye bağlı bir balıkçı kayığı; denizde yarısı görünen bir tekne ve iskele; bunların arakasında ise bir balıkçı barınağı vardır. Resmin arka planında ise burun kısmında kayalıklar ve evler bulunan bir sahil; daha gerilerde uzakta ufuk çizgisi üzerinde Erdek'in dağları siluet olarak görülür. Sanatçı, bu resmini yerinde, gözlem yaparak, tonal renk geçişlerine izin vermeden, fırça vuruşları eşliğinde ve dolayısıyla empresyonist anlayışla oluşturur.

Görsel 4. Ali Rıza Bayazıt, 'Erdek', 35x50 cm., Tuval Üzerine Yağlıboya, 1951.

Ressam Ali Rıza Bayazıt, 1948 tarihli 'Vazoda Karanfiller' (Görsel-5) adlı tablosunu tuval üzerine yağlıboya tekniğinde yapar. Resimde mavi ve mor renkli kumaşlar üzerine yerleştirilmiş turkuaz renkli seramik bir vazo içinde karanfil çiçekleri görülür. Ali Rıza Bayazıt, bu resmini kısmen gerçekçi kısmen izlenimci bir yaklaşımla ele alır. Bu resimde kompozisyon ilkelerine bağlı olarak yaratılmış bir plastisizm göze çarpar. Sanatçı, bu resimde tonal renk

geçişlerine yer vermesiyle hocası Halil Paşa'nın realist tavrının izlerini yansıtır. Bayazıt, kompozisyon içinde yer alan kumaşların ve nesnelere renk seçimleriyle bir yandan kontrastlık yaratır bir yandan da uyum (armoni) arar. Sanatçı, bu çalışmasıyla da hocası Hoca Ali Rıza Bey'in doğa ve objelere (nesnelere) olan gözlemci ve izlenimci yönü ile onları kucaklayan tutkusunun izlerini takip etmek ister gibidir.

Görsel 5. Ali Rıza Bayazıt, 'Vazoda Karanfiller', 35x60 cm., Tuval Üzerine Yağlıboya, 1948.

5. Değerlendirme ve Sonuç

Ressam Ali Rıza Bayazıt, askerlik görevi ve o dönemin savaş şartları nedeniyle Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Anadolu dışındaki birçok kentini görme ve buralarda hem resim hocalığı yapma hem de resim çalışmaları üretme fırsatı yakalar. Öte yandan 1950'li yıllarda asker kökenli arkadaşlarına Ankara'da başkanlığını yürüttüğü dernek çatısı altında resim dersleri verir. Bayazıt'ın resimlerinin çoğunluğunu kimi zaman yerinde doğadan kimi zaman da imgesel olarak yaptığı peysajlar meydana getirir. Ayrıca karakalem çalışmaları, natürmortları ve figüratif resimleri de vardır. Bayazıt'ın bu resimlerinde doğa, nesnelere, kentler ve insanlar sanatçı tarafından adeta anaç bir tavırla kucaklanır. Sanatçı, doğaya, denize, gemilere, sandallara, nesnelere, gördüğü kentlerin mimarisine, yollarına, köprülerine, kalelerine, balıkçılarına, askerlerine, hayvanlarına vb. izlenimci ilkelere bağlı kalarak sahip çıkar.

Sanatçı eserlerinde öncelikle pitoresk görüntüleri tercih eder; bu görüntüler içinde yer alan öğeleri ve aralarındaki ilişkileri gözetir; doğanın ve nesnelere kontrast durumları ve renkleriyle ilgilenir; resimlerini bunlara göre kompoze eder; armoniyi ve plastik değerleri yakalamaya çalışır. Bayazıt, resimlerinde izlenimcidir ancak, Hocası Ali Rıza Bey'in ve primitif asker ressamının etkisiyle ayrıntılara ya da detaylara da yer vermek ister. Bu yüzden sanatçının empresyonist resimlerinde çizgi, tonalite, perspektif, renk, ışık- gölge ve armoni plastisizme hizmet eder. Bayazıt'ın imgesel peysajlarında ve natürmortlarında Türk primitiflerinin, doğadan yaptığı peysajlarında ise empresyonist sanat akımının etkileri görülür. Bir başka açıdan, Harbiye Okulu'ndaki resim hocalarından realist özellikler sergileyen Halil Paşa ile empresyonist özellikler sunan Hoca Ali Rıza Bey'in etkileri altındadır. Sanatçının imgesel peysajlarında renkler daha koyudur; düz boyanır ve tonal geçişlere izin verir ve pentürel dokular taşımaz; izlenimci peysajlarında ise renkler daha canlı ve parlaktır; tonal geçişler görülür ve pentür etkisi daha yoğundur. Sanatçı hem imgesel hem de doğadan yaptığı resimlerinde çizgi ve renk perspektifine yer vererek plastik değeri olan kompozisyonlar ortaya koyar.

Ressam Ali Rıza Bayazıt'ın, yetiştiği toplumsal çevre ve şartlar; hocalarından aldığı resim eğitimi; resim hocalarının bağlı bulunduğu izlenimci sanat anlayışı ve farklı coğrafyalarda bulunmuş olması gibi etkenler onun sanatında belirleyici unsurlar olmuştur. Hocalarından aldığı resim eğitimi bağlamında, Bayazıt'ın sanatında Türk resminin desen ve peysaj ustalarından olan Hoca Ali Rıza Bey'in katkısı büyüktür. Ali Rıza Bayazıt sanatıyla, 19. yüzyılın son çeyreğinde etkin olan Türk resim tarihinin ilk grubu 'Asker Ressamlar Kuşağı' temelinde realist, foto-gerçekçi ve empresyonist etkilerde eserler ortaya koyan bir ressam olarak nitelendirilebilir. Nitekim eser verdiği 20. yüzyılın başları ve ortaları itibarıyla Bayazıt, bu kuşak içinde ilerleyen zamanlarda hem asker resamlara hocalık yapmış hem de asker ressam hocalarından aldığı motivasyonla resimler yapmış bir sanatçıdır. Dolayısıyla ressam Ali Rıza Bayazıt, Cumhuriyet Dönemi Türk Resim tarihi içinde yer alan, 'Asker Ressamlar Kuşağı' sanatçılarından 'Mekteb-i Harbiye-i şahane çıkışlı olanlar ve Türkiye'de resim eğitimi görenler' arasında ve 4. kuşak asker ressamların önemli temsilcilerinden biri olarak nitelendirilebilir.

Kaynakça

- Bağcı, S. – Çağman, Filiz – R., Günsel – Tanındı, Z. (2006), Osmanlı Resim Sanatı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. – Çakmak, Ebru K. – Akgün, Özcan E. – Karadeniz, Ş.– Demirel, F. (2009), Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Bayazıt, Bekir S. (1998), Kahramanmaraş'ta Bayazıtogulları, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş.
- Ersoy, A. (1998), Günümüz Türk Resim Sanatı (1950'den 2000'e), Bilim Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul.
- Çiloğlu, İ. (2002), Asker Ressamlar Besteciler Sinema Tiyatro Sanatçıları ve Asker Kazanından Yiyen Sanatçılar, Yaylacık Matbaacılık, İstanbul.
- İnanç, C. (2016), Türkiye'nin Çağdaşlaşma Sürecinde Asker Ressamların Sanat Eğitimine Katkıları, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.
- İnel, B. (2000), 'Osmanlı'da Minyatür Sanatına Bir Bakış ve Resim Sanatının Öncüleri-2', Türkiye'de Sanat Plastik Sanatlar Dergisi, Sayı: 42, sayfa: 12-19, İstanbul.
- İslimyeli, N. (1965), Asker Ressamlar ve Ekoller, Asker Ressamlar Sanat Derneği Yayınları, Ankara.
- Koç, A. (2003), 'Maraş'ta Asker Ressamlar; Nüzhet İslimyeli, İhsan Çanakkaleli, Rüstem Avcıl', Tarihi Uzunluk Dergisi, Sayı: 15, sayfa: 76-80, Kahramanmaraş.
- Koç, A. (2014), 'Cumhuriyet Dönemi Türk Plastik Sanatlar Tarihinde Maraşlı Ressamlar Üzerine Bir Değerlendirme', Uluslararası Cumhuriyet Döneminde Maraş Sempozyumu', Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları, sayfa: 460-488, Kahramanmaraş.
- Öndin, N. (2003), Cumhuriyet'in Kültür Politikası ve Sanat 1923-1950, İnsancıl Yayınları, İstanbul.
- Özsegin, K. (1998), Cumhuriyetin 75 Yılında Türk Resmi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Patton, Michael Q. (2014), *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, (Çev. Ed. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir), Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Tansuğ, S. (1991), Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Turani, A. (2010), Dünya Sanat Tarihi, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul.

İnternet Kaynakları

<https://9lib.net/document/1y9wovwz-ali-r%C4%B1za-bayazit-resim-sergisi-a%C3%A7%C4%B1%C4%B1%C5%9F-davetiyesi.html> (Erişim Tarihi: Mart 2022).

<https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-b/beyazit-ali-riza/ali-riza-beyazit-biyografi/> (Erişim Tarihi: Mart 2022).

http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=757 (Erişim Tarihi: Nisan 2022).

<https://www.ankaraantikacilik.com/blog/684/ali-riza-beyazit-1883-1964> (Erişim Tarihi: Nisan 2022).

<https://arhm.ktb.gov.tr/artists/detail/2395/ali-riza-beyazit-1883-1963> (Erişim Tarihi: Nisan 2022).

<https://www.oguztopoglu.com/2014/12/ressam-ali-rza-beyazit-sahil-tablosu.html> (Erişim Tarihi: Nisan 2022).

<https://www.istanbulantiksanat.com/urun/3169406/ali-riza-beyazit-1883-1963-degirmendere-cinarlik-imzali-9x14-cm-1940-tar> (Erişim Tarihi: Nisan 2022).

Görsel Kaynaklar

Görse11: <https://9lib.net/document/1y9wovwz-ali-r%C4%B1za-bayazit-resim-sergisi-a%C3%A7%C4%B1%C4%B1%C5%9F-davetiyesi.html> (Erişim Tarihi: Mart 2022).

Görse12: <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-b/beyazit-ali-riza/ali-riza-beyazit-bogazici-6217/> (Erişim Tarihi: Nisan 2022).

Görse13: http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=757 (Erişim Tarihi: Nisan 2022).

Görse14: http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=757 (Erişim Tarihi: Nisan 2022).

Görse15: http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=757 (Erişim Tarihi: Nisan 2022).